

ГЛАВА 8.

СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКОТО РАЗВИТИЕ НА КИТАЙ: ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВАТА, ПРОБЛЕМИТЕ И ПЕРСПЕКТИВИТЕ

中国的社会经济发展 -- 挑战, 问题与发展前景

ДЖУНГОДЪ ШЪХУЕЙ ДЗИНДЗИ ФАДЖАН – ТЯОДЖАН,
УЕНТИ Ю ФАДЖАН ЦИЕНДЗИН

8.1. РЕСУРСНО-ЕКОЛОГИЧЕСКИ И СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКИ ПАРАМЕТРИ НА ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВАТА, ПРОБЛЕМИТЕ И ПЕРСПЕКТИВИТЕ

Превръщането на Китайската народна република в Глобална икономическа сила поставя пред китайското общество и китайското политическо и държавно ръководство нови и значително по-сложни и мащабни предизвикателства и проблеми. Затова начините на осъзнаване на предизвикателствата, както и пътищата за решаване на проблемите предполагат различни перспективи за развитие на страната.

На основата на прегледа на тези ключови предизвикателства, както и на проблемите, създадени от тях, а също така и на начините на тяхното решаване, ще се опитаме да разберем възможните варианти в ключови области на социално-икономическата динамика на Китай.

РЕСУРСНО-ЕКОЛОГИЧЕСКИТЕ ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА И ПРОБЛЕМИ ПРЕД СЪВРЕМЕНЕН КИТАЙ

Антропологичното въздействие върху околната среда

Бързото индустриално развитие на КНР за последните три десетилетия и половина създава ситуация, при която разрушителното въздействие на човешката дейност надхвърля екологичния потенциал за самовъзстановяване на китайската природа. Всичко това води до замърсяване и разрушаване на околната среда, което в някои региони на страната придобива характер на бедствие. Тези проблеми се изострят и от факта на засилващия се недостиг на вода, плодородна земя, енергия и суровини.

Сравнение на КНР, САЩ и Великобритания по размера на въглеродните емисии – превръщането на Китай в най-голямата промишлена страна води до ситуацията, в която КНР става и най-големият замърсител на атмосферата с въглеродни емисии през 2010 г. с перспектива тази тенденция да се усилва¹

1 http://stochastictrend.blogspot.com/2012_04_01_archive.html

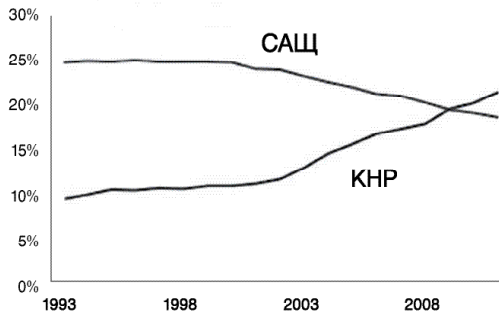
*Замърсяване
и разрушаване
на околната среда
в съвременен Китай*

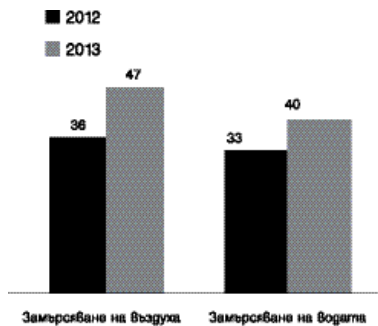
*Лошото качество на въздуха в Китай като страничен ефект
от промишлената динамика на страната¹*

Тази тенденция на увеличаващ се дял в световното замърсяване е плод и на разширеното производство и увеличаващото се потребление на енергия, където КНР от 2011 г. става безспорен лидер.

¹ www.sustainablechina.info

Превръщането на КНР в лидер на световното промишлено производство и в ползването на енергия е сред важните причини за това Китай да стане световен замърсител, както и допринася за разрушаване на природната среда в страната¹

Динамика на опасенията на гражданите в КНР във връзка със замърсяването на въздушната среда и водата²

Нужно е да се подчертае, че сред населението на Китай нарастват не само опасенията за замърсяване на околната среда (вж. диаграмата по-горе), но и протестите в тази връзка. Пазарът, на който в Китай се набляга все повече, не е в състояние да интегрира пълноценно екологичните измерения в икономическия процес, тъй като той не може да осигури сам по себе си възпроизводството на околната среда. В името на постигането на устойчиво развитие на КНР, което предполага отчи-

¹ http://www.stakeholderschartbook.com/2012_09_01_archive.html

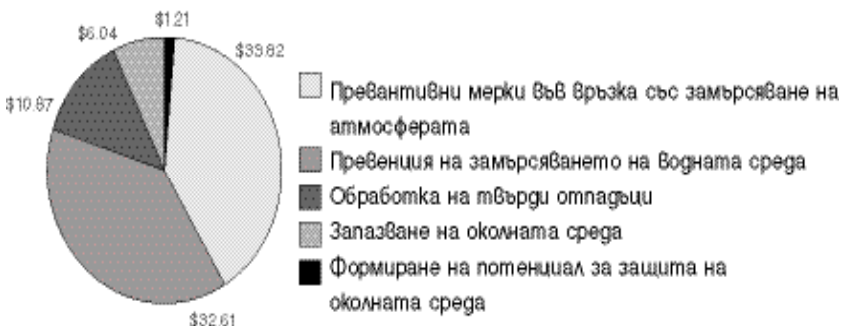
² www.pewglobal.org

тане на екологичния компонент в динамиката на страната, това определено ще налага търсене на решения извън пазара. Това означава не голене на максимизация на печалбата като цел на стопанската динамика, а минимизация на вредите, както в екологичен, така и социален план, т.е. търсене на екосоциален модел на развитие.

В пряка връзка с коментираната тема е мнението, изразено от Световния фонд за дивата природа¹ (World Wide Fund for Nature; с предишно наименование World Wildlife Fund WWF), според което: „През последните три десетилетия, приходите на Китай на глава от населението нарастват повече от 50 пъти. Стотици милиони хора са измъкнати от бедността. Но бързата индустриализация, развитието на градските райони и интензивното селско стопанство увеличават натиска върху околната среда. Следващите десетилетия ще имат жизненоважно значение за Китай – да се отдели икономическият растеж от изчерпване на ресурсите.“²

В търсене на решения по екологичните проблеми на Китай

Тук ще припомним онези конкретни мерки, които вече са предприети или се предприемат в КНР във връзка с посочените проблеми.

*Разпределение на инвестициите в КНР по защита на околната среда в рамките на 10-ти петгодишен план (2002–2005)
в млрд. щатски долари³*

¹ http://stochastictrend.blogspot.com/2012_04_01_archive.html

² www.sustainablechina.info

³ governmentspro.blogspot.com

В рамките на Единадесетите петгодишни насоки (2006–2010) се поставят следните цели:

- намаляване на потреблението на енергия на единица БВП с 20% за пет години;
- намаляване на потреблението на вода за единица добавена стойност в промишлеността с 30% за пет години;
- нарастване на коефициента на ефективно използване на вода за напояване от 0.45% през 2005 г. до 0.5% през 2010 г.;
- нарастване на използването на твърди промишлени отпадъци от 55.8% през 2005 г. до 60% през 2010 г.;
- съкращаване на общата площ на обработваемата земя от 122 млн хектара през 2005 г. до 120 млн хектара през 2010 г.;
- цялостно съкращаване на основните замърсители с 10% за петте години.¹

Във връзка с някои от тези цели следва да се каже, че намаляването с 20% на потреблението на енергия на единица БВП например се оказва нелека задача. През първите четири години от 2006 г. до края на 2009 г. страната намалява потреблението на енергия на единица от БВП с общо 14.38%.² Но през първата половина на 2010 г. потреблението на енергия на единица БВП тръгва в обратна посока, нараствайки с 0.09%, така че на практика тази цел се оказва частично осъществена. Важното в случая обаче е това, че в ръководството на КНР, както и в обществото като цяло съществува не просто разбиране по проблема, но се планират и реализират конкретни действия за неговото решаване.

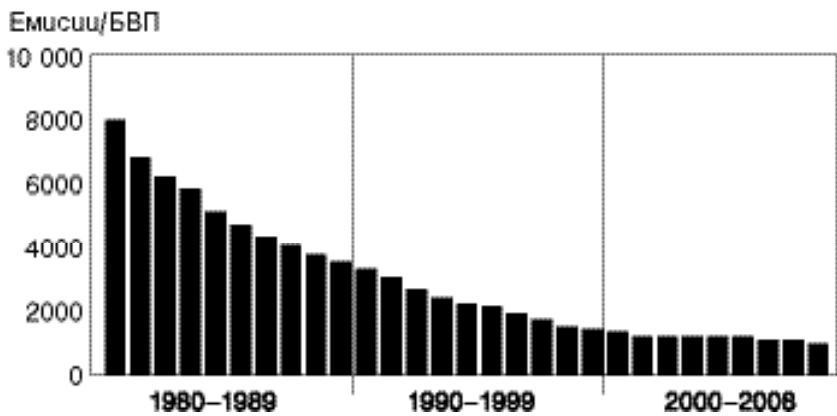
Още по-категорични са Дванадесетите петгодишни насоки (2011–2015), в рамките на които се набелязват редица важни мероприятия с определен мощен позитивен екологичен ефект. Стремехът е Китай да престане да бъде страна, произвеждаща продукти, изискващи значими енергийни и материални ресурси, при което неизбежно се нанася вреда на околната среда. Конкретно в две основни области, източници на органично и неогранично замърсяване, се предвижда следното:

¹ http://www.gov.cn/english/special/115y_index.htm

² http://www.bjreview.com.cn/npc_and_cppcc2011/2010-09/11/content_333298.htm

- привличане на чужди инвестиции за модернизация на селското стопанство, създаване на високотехнологични и екологично ориентирани отрасли;
- трансформиране на крайбрежните райони от „световна фабрика“ към центрове за научни изследвания и разработки, както и центрове за предлагане на услуги.¹

Казано с други думи, целта е формиране на т.нар. икономика на знанието, предполагаща екосоциален тип динамика.

*Динамика на вредните емисии спрямо БВП на КНР
(1980–2008)²*

По повод на постигнатото ще цитираме един доклад на UNEP³ (Програма на ООН за околната среда) от 2013 г., където се прави

¹ http://www.law.yale.edu/documents/pdf/cbl/China_12th_Five_Year_Plan.pdf

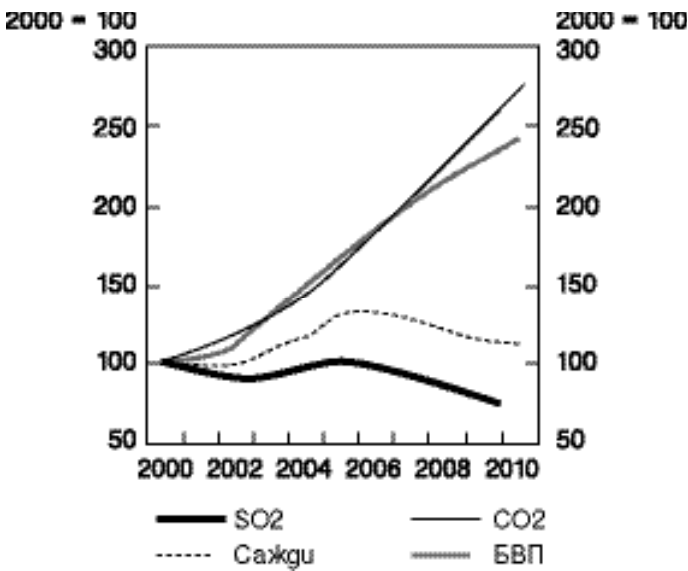
² Емисиите се измерват в ман. тонове CO₂ еквивалент за всички парникови газове. Китай цели да намали интензивността на въглерода. БВП е в трилиони щатски долари по паритет на покупателната способност за 2008 г. Цит. по smashalldthings.blogspot.com

³ Програмата за околната среда на ООН (United Nations Environment Programme, UNEP) е агенция на ООН, чиято основна дейност е:

да координира дейностите, провеждани от ООН в сферата на околната среда; да подпомага развиващите се страни в осъществяване на политики и практики в защита на околната среда.

Агенцията е създадена през юни 1972 г. като резултат от Конференцията по човешката среда на ООН (United Nations Conference on the Human Environment).

извод за постигнатото в КНР по отношение на защитата на околната среда, а именно: „Докато абсолютната енергийна ефикасност на Китай е на по-ниско равнище, отколкото са средните стойности за азиатско-тихоокеанския регион и на света като цяло, то енергийната ефикасност се подобрява много по-бързо, отколкото където и да е по света през последните четири десетилетия.“¹ Има редица обективни доказателства, потвърждаващи такова мнение, показани в диаграмите дадени по-долу.

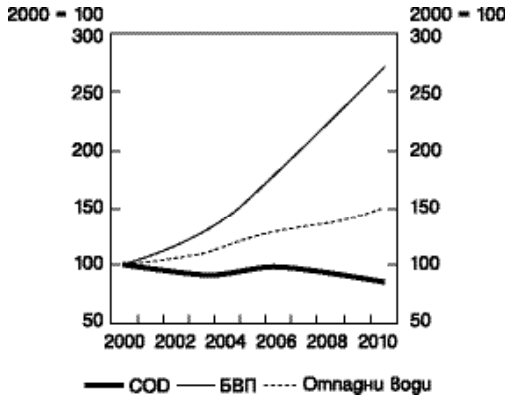

Данни за динамиката на замърсяване на въздуха в Китай за периода 2000–2010 г.²

Главната квартира на агенцията е разположена в Гигири (Gigiri), предградие на столицата на Кения град Найроби. UNEP поддържа шест регионални офиса и редица представителства в много страни по света.

¹ Resource Efficiency: Economics and Outlook for China (Ресурсна ефикасност: Стопанството и перспективата на Китай) в http://www.unep.org/pdf/China_Resource_Efficiency_in_English_2013.pdf

² Вж. Timothy Taylor. China and the Environmental Kuznets Curve в [http://conversableeconomist.blogspot.com/TUESDAY, MAY 28, 2013](http://conversableeconomist.blogspot.com/TUESDAY,%20MAY%2028,%202013).

Данни за динамиката на замърсяване на водите в Китай
(2000–2010)¹

COD – Chemical Oxygen Demand (Химична потребност от кислород)²

Повишаването на БВП на Китай през дадения период не води до замърсяване със същите темпове на въздуха по отношение на сажди и серен диоксид. Показателен е и спадът при замърсяването на водите, въпреки растежа на brutния вътрешен продукт. Все пак продължава да е високо нивото на въглероден диоксид. Всичко това говори, че има още какво да се желае по отношение на опазването на околната среда в КНР.

ИЗЧЕРПВАНЕ НА КЛЮЧОВИ ПРИРОДНИ РЕСУРСИ В КНР – ВОДА И ЗЕМЯ

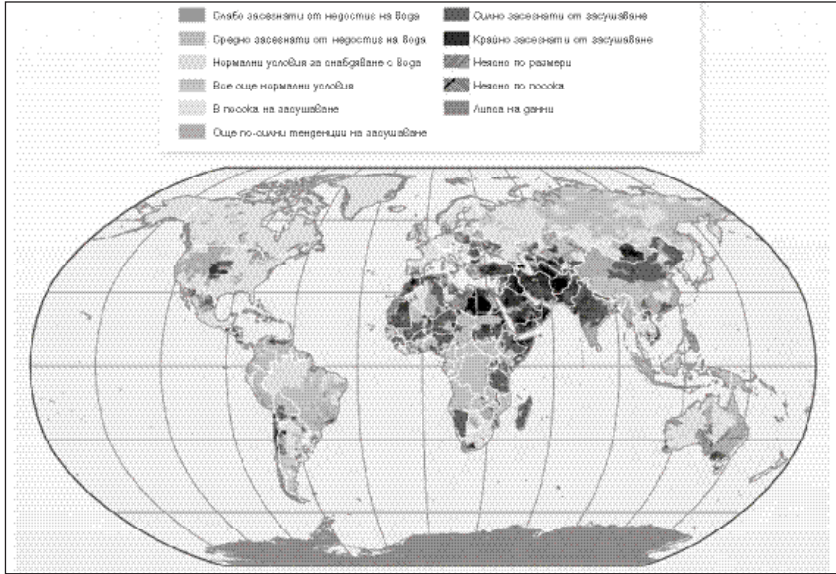
Проблемът за водата

Свързан с антропологичното въздействие върху околната среда, възниква и един друг въпрос – изчерпването на природните ре-

¹ Пак там.

² Химична потребност от кислород (Chemical Oxygen Demand, COD) – представлява метод, определящ количеството кислород, нужен за окисляване на органична материя във водна проба при определени условия на окисляващия агент, температурата и времето. Използва се за измерване на органичното замърсяване на водата.

сурси. При това тук става дума не просто за енергийни и минерални суровини, а за такъв ключов ресурс, без който няма живот на Земята – водата.

Прогноза на разпределение на областите, обект на една или друга тенденция, свързана с наличието на водни ресурси към 2030 г.¹

Както се вижда от дадената по-горе фигура, в Китай съществуват райони, които определено се причисляват към силно засегнатите от засушаване не само като перспектива към 2030 г., но и днес. В Китай решенията в тази област се търсят в редица посоки:

- мелиоративно строителство;
- мероприятия по спестяване на вода в сферата на промишлеността;
- споменатите вече мероприятия по съкращаване на замърсяването на водите и въздуха.

¹ <http://www.newsecuritybeat.org/2012/12/national-intelligence-council-releases-global-trends-2030-prominent-roles-predicted-demographic-environmental-trends/#.UitX29bVRgV>

В тази връзка ще споменем, че в КНР е създаден т.нар. Велик план за отклоняване на водите, който включва строителството на мегаязовири, както и междубасейнов пренос на вода, включително и от реки, преминаващи и през територията на други държави.¹ В тази връзка обаче възникват и някои международни проблеми.²

Язовирът „Трите клисури“, който освен мощен източник на хидроенергия, има за цел и подобряване на ситуацията с водните ресурси в страната

¹ The Status of the Water-Food-Energy Security Nexus in Asia and the Pacific region. A position paper commissioned by the United Nations Economic and Social Commission for Asia and the Pacific. March 15, 2013 в <http://www.unescap.org/sites/default/files/Status-of-the-Water-Energy-Food-Nexus-15%2520March.pdf>

² „Великият план за отклоняване на водите“ предизвиква тревога в някои страни в Южна и Югоизточна Азия, доколкото включва редица реки в региона, играещи жизненоважна роля за страните си. Такива са например най-горните течения на Брахмапутра, Меконг, Арун и други. Опасенията са, че планът може да доведе до намаляване на водния поток и засушаване в Североизточна Индия и Бангладеш, като по този начин се засегне проводолствената сигурност в тези страни. Същото важи за река Меконг, която извира в Тибетското плато, минава през Китай, Мيانмар, Лаос, Тайланд, Камбоджа и Виетнам. Тя формира т.нар. басейн на р. Меконг с обща площ от 805 604 кв.км, който е смятан за основен хамбар за Азия. 60 млн. души живеят в този басейн, като 80 на сто от тях ползват пряко речната система за храна и препитание. Вж. пак там.